

proloquar, nec a me unquam, quis ille fuerit, quisquam intelliget. Dabo hoc necessitudini nostrae, qua simul olim iuncti fuimus, ne fiat nostra causa praesentibus posterisque invisus. Dabo consuetudini meae, qui hanc maledicendi licentiam exhorui semper atque exsecratus sum, cum praesertim
 5 defendenti Platonem nihil hoc praesidii allaturum sit nec satis ultionis exigi ab adversario posse videatur, si mutuis cum illo convitiis egerimus. Nam cum ea Platoni obiecerit, quae de omnibus, qui unquam fuerunt scelesti atque perversi homines, vix credibilia viderentur, quid tandem in eum ipsum calumniatorem dici pro merito posset? Respondebo autem non ad singula,
 10 quae adversarius obiecit, — longum enim id esset et paene infinitum, — sed tria illa, quae supra memoravi, summatim attingam. Primo sapientiam Platonis atque doctrinam, mox scriptorum eius cum nostris similitudinem et argumentorum contrariorum dissolutionem, tunc probitatem morum vitamque integerrimam explicabo.

16 **Cap. II.** Quam ob causam Plato de summis rebus aut nihil aut per aenigmata scripserit.

Sed quoniam ad ostendendam Platonis ignorantiam praecipuum hoc 2, 1 argumentum adversarius affert, quod nulla artium praecepta, sicut Aristoteles fecit, pro communi omnium utilitate conscripserit, et hac maxime ratione
 20 invehitur in Platonem ignarumque omnium scientiarum conatur ostendere, primo causam, cur Plato disciplinarum praecepta praesertim de rebus divinis vulgo tradenda non duxerit, afferemus. Deinde aliis quoque rationibus adversario respondebimus.

Constat profecto inter omnes doctos praeceptum illud Pythagoreorum, 25 quos secutus est Plato, imprimis observari solitum, ne quid ex iis, quae in eorum schola dicebantur, in vulgum emitteretur. Auditoribus vero in quinquennio integro nihil omnino vel interrogare praeceptorem vel de iis, quae dicebantur, percontari licebat. Audiebant dumtaxat, quae a praeceptoribus legebantur, et taciti secum volvebant. Peracto vero quinquennio, qui digni
 30 iudicabantur, admittebantur in socios, indigni a consortio reiiciebantur. Secreta divinarum rerum per omnem vitam occulta tenebant, ne quid ad externos ac minus dignos homines exiret. Quae res similis esse praecepto illi evangelico videtur: »Nolite dare sacra canibus, nec proiciatis margaritas vestras ante porcos.« Quin etiam haec non litteris, sed voce tantum et
 35 praeceptores discipulis tradere et discipulos inter se communicare fas erat, quasi tutius custodiri altiores illae de rebus divinis sententiae possent, si

4 καὶ ταῦτα τοιοῦτοις B V] U^x in marg. | 7 πάντα B V τὰ πάντα U | 8 ὁ λόγος B V] U^x add. ὁ | 18 καιριώτερον B V] U^x corr. ex κυριώτερον | 14 καιροῦ τυχῶν U^x B² in marg. V M Z in textu | 26 σχολασάντων U B V σπουδασάντων M

οὐ μνήμης φάρμακον κατὰ τὸν ἐν Φαιδρῷ Θαμοῦν ὑπὸ Θεῦθ εὔρεθῆναι τὰ γράμματα, λήθην ἐν ψυχαῖς παρέχοντα τῶν μαθόντων μνήμης ἀμελετησίᾳ, ἅτε διὰ πίστιν γραφῆς ἐξωθεν ὑπ' ἄλλοτρίων τύπων, οὐκ ἐνδοθεν αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν ἀναμιμνησκομένους, σοφίας τε τοῖς μαθηταῖς δόξαν, οὐκ ἀλήθειαν ἐγγίγνεσθαι δοξοσόφοις ἀντὶ σοφῶν γεγονόσιν. τούτων ἀπόδειξις σαφεστάτη ἱστορία 5 τε πᾶσα, ἥ οὐ θεμιτὸν ἀπιστεῖν κοινῇ τε καὶ συμφώνῳ οὔσῃ, τό τε μηδὲν V7 ἄλλως Πυθαγόρου εὔρεθῆναι ποτε ἢ εὔρισκεσθαι σύγγραμμα. οὔτε γὰρ κατέ- U5^v λιπε, καὶ εἴ τι συνεγράψατο, βραχὺ δὲ τοῦτο Δαμοῖ τῇ θυγατρὶ παρακαταθέ- μενος ἄρρητόν τε φυλάττειν ἐπέσκηψε. κάκεινη καίτοι γυνὴ οὔσα βεβαίους ἐτήρησε τὰς πατρὸς ἐντολάς καὶ πολλῶν χρημάτων ἀποδόσθαι δυναμένη οὐκ 10 ἐδέξατο. ἀλλ' οὕτως ἀσφαλῶς πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ἀπορρήτους, τοῖς δ' ἐταί- ροις μόνοις ῥητοὺς ἐτήρησεν, ὡς μηδέποτε εἰς χεῖρας ἄλλων αὐτὰς τὰς βίβλους, B4 ἀλλὰ τὰ ἐν βίβλοις κείμενα τῇ ἀπὸ φωνῆς παραδόσει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν διά- δεξαμένων αὐτὸν εἰσελθεῖν. οὐ μικρὸν δὲ μαρτύριον καὶ ἡ Λύσις ἐπιστέλλων Ἰππάρχῳ ἐγκαλεῖ τε αὐτῷ καὶ ἐπιτιμᾶ γράμμασι παραθεμένῳ τινὰ τῶν 15 δογμάτων ἐκείνων καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐκδόντι. καὶ παραθήσομαι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιστολήν, χαριεστάτην γε οὔσαν καὶ ἄλλως ὠφελιμωτάτην τοῖς εὐγνωμόνως ἀκούουσιν.

3 »Λύσιδος Πυθαγορείου ἐπιστολὴ πρὸς Ἰππαρχον.

Μετὰ τὸ Πυθαγόραν ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι οὐδέποκα διασκεδασθήσεσθαι 20 τὸ τῶν ὁμιλητῶν ἄθροισμα εἰς τὸν ἑαυτοῦ θυμὸν ἐβαλόμαν. ἐπεὶ δὲ παρ' ἐλπί- δας ὡσπερ ἀπὸ ναὸς φορτίδος ἐν ἐρήμῳ πελάγει λυθείσας ἄλλος ἄλλοσε φορεύ- μενοι διεσπάρημες, ὅσιον κάμει μνᾶσθαι τῶν τήνου θείων καὶ σεμνῶν παραγγελ- U6 μάτων, μηδὲ κοινὰ ποιεῖσθαι τὰ φιλοσοφίας ἀγαθὰ τοῖς μηδ' ἕναρ τὰν ψυχὰν κεκαθαρμένοις. οὐ γὰρ θέμις ὀρέγειν τοῖς ἀπαντῶσι τὰ μετὰ τοσοῦτων ἀγώ- 25 νων πορισθέντα. οὐδὲ γὰρ βεβάλοις τὰ ταῖν Ἐλευσινίαιν θεαῖν μυστήρια διη- γεῖσθαι. κατ' ἰσότητα δὲ ἀδικοὶ καὶ ἀσεβέες ἐκάτεροι οἱ ταῦτα πράξαντες. καλὸν δὲ ἀναλογίζεσθαι, ὅσον χρόνου μῆκος διαγάγομες ἀπορρυπτόμενοι σπύλους τοὺς ἐν τοῖς στάθεσιν ἁμῶν ἐγκεκολαμμένοις, ἕως ποτὲ διελθόντων ἐτέων γενόμεθα δεκτικοὶ τῶν τήνου λόγων. καθάπερ γὰρ οἱ βαφεῖς προ- 30 εκκαθάραντες ἔστυψαν τὰ βάψιμα τῶν ἱματίων, ὅπως ἀνέκπλυτον τὰν βαφὰν ἀναπλόντι καὶ μηδέποτε γενησομένην ἐξίταλον, τὸν αὐτὸν ὁ δαιμόνιος τρόπον V7^v ἀνὴρ κατεσκεύαζε τῶς φιλοσοφίας ἐραστάς, ὅπως μὴ διαψευσθῆ περὶ τινὰ τῶν ἐλπιζομένων ἐσεῖσθαι καλῶν ἀγαθῶν. οὐ γὰρ κιβδήλους ἐνεπορεύετο λόγους, οὐδὲ πάγας, αἷς πολλοὶ τῶν σοφῶν τῶς νέως ἐμπλέκοντι ποτ' οὐδὲν 35 κρήγυον σχολάζοντες, ἀλλὰ θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἦν ἐπι- στάμων. οἱ δὲ πρόσχημα ποιησάμενοι τὰν τήνου διδασκαλίαν πολλὰ καὶ δεινὰ δρῶντι, σαγηνεύοντες οὐ κατὰ κόσμον οὐδ' ὡς ἔτυχε τῶς νέως. τοιγαροῦν χαλεπούς τε καὶ προαλεῖς ἀπεργάζονται τῶς ἀκούοντας. ἐγκιρνῶντι γὰρ ἤθεσι

8 Δαμοῖ B V] U^x corr. ex Θεανοῖ | 16 ἄλλως B V] U^x in marg.

2 Plat. Phaedr. 275 a. | 9 cf. Iambl. De vita Pyth. XXVIII. c. 146. | 19 Epistolographi graeci (rec Hercher) 601-603. Iambl. De vita Pyth. (rec. Nauck) XVII. 75-78.

animis non libris continerentur, et studiosi earum rerum doctiores evaderent, dum memoriae potius quam litterarum praesidio freti instituta philosophiae animo, non codicibus commendarent. Reminiscendi enim, non memoriae remedium litteras esse a Theut inventas Thamus ille apud Platonem refert. Fieri tamen, inquit, ut oblivionem animis eorum, qui aliquid didicerint, afferant litterae, dum homines per negligentiam cultum memoriae deserunt et extrinsecus fide ab alienis formulis proficiscente, non intrinsecus suis viribus reminiscuntur, idcirco opinionem potius atque umbram sapientiae quam veram sapientiam auditorum animis recipi fierique pro veris sapientibus umbratiles. Haec cum veritas historiae satis comprobatur, tum inde licet intelligere, quod nulla exstant nec unquam visa traduntur scripta Pythagorae. Nihil enim ille scriptum reliquit, et si quid paucillum scripsit, id Damae filiae moriens commendavit monuitque, ut secretum custodiret. Quod illa, quamvis mulier, diligentissime servavit et, quamquam praegrandi pecunia vendere opusculum potuisset, noluit. Tenuit id clami omnibus praeterquam patris discipulis ac nemini quidem eorum opus unquam credidit. Sententias vero eius his dumtaxat exposuit, qui visi sunt patri Pythagorae doctrina et moribus digni successione. Est enim non mediocri argumento epistula Lysidis, qua ad Hipparchum scribens arguit eum, quod praeepta quaedam Pythagorae tradidisset litteris atque aliis edidisset. Hanc ego ponendam hoc loco totam existimavi, pergratam simul atque perutilem futuram his, qui sine animi commotione perlegerint.

»Lysis Hipparcho Salutem.

3

Equidem post mortem Pythagorae nunquam futurum existimavi, ut discipulorum eius societas disiungeretur, sed cum praeter spem quasi naufragio facto alii alio disiecti delatique simus, nihilo minus meminisse divinatorum praeceptorum illius pium est, nec bona philosophiae cum his communia facere, qui ne somniare quidem animi purificationem poterunt. Nec fas est ea omnibus porrigere, quae nos cum tot laboribus adepti sumus, quem ad modum nec profanis hominibus Eleusinarum dearum licet arcana patefacere. Aequae enim utrique ista facientes iniusti atque impii haberentur. Operae pretium est igitur recensere, quantum temporis in abstergendis maculis, quae nostris inustae pectoribus erant, consumpserimus, antequam praecepta illius percipere digne possemus. Ut enim tinctorum solent, priusquam telam inficiant, quarundam rerum acrimonia eam purgare, quo facilius colorem imbibat, qui aboleri postea non possit, sic vir ille divinus studiosos philosophiae instituere et quasi formare solebat, ne quando frustrari ea spe posset, quam de alicuius virtute concepisset. Neque enim doctrinam mercennariam atque venalem habebat, nec iuvenum animis, quod plerique philosophiae professores facere solent, laqueos adnectebat, sed divinarum humanarumque rerum praeceptor erat. Nunc vero plerique doctrinam illius simulantes nullo ordine nec, ut decens esset, iuventutem erudiunt. Itaque procaces ac temerarios faciunt auditores

- τεταραγμένοις και θολεροῖς θεωρήματα και λόγους ἐλευθέρους. καθάπερ γάρ
 εἴ τις εἰς φρέαρ βαθύ βορβόρου πλήρες ἐγγέει καθαρὸν και διειδὲς ὕδωρ, τὸν τε
 B4^v γὰρ βορβόρον ἐτάραξε και τὸ ὕδωρ ἠφάνισεν. ὁ αὐτὸς δὲ τρόπος τῶν δι-
 δασκόντων τε και διδασκομένων· πυκναὶ γὰρ και δασεῖαι λόχμαι περὶ τὰς
 φρένας και τὴν καρδίαν πεφύκанти τῶν μὴ καθαρῶς ὀργιασθέντων, πᾶν τὸ 5
 U6^v ἄμερον και πρᾶον και λογιστικὸν ἐπισκιάζουσαι και κωλύουσαι. ἐγκαταδεδύ-
 κанти δὲ τῷ δάσει τούτῳ παντοῖαι κακότητες ἐκβοσκομέναι και κωλύουσαι και
 μηδαμῶς ἐῶσαι προκύψαι τὸν λόγον, ὀνομάξαιμι δ' ἂν αὐτῶν πρῶτον ἐπελθῶν
 τὰς μάτερας, ἀκρασίαν και πλεονεξίαν. ἄμφω δὲ πολύγονοι πεφύκанти. τὰς
 μὲν ὧν ἀκρασίας ἐξεβλάσασαν ἀθεσμοὶ γάμοι και μέθαι και φθοραὶ και παρὰ 10
 φύσιν ἠδοναὶ και σφοδραὶ τινες ὄρμαι μέχρι θανάτων και κρημνῶν ἐκδιώκουσαι.
 ἤδη γὰρ τινὰς ἀνάγκασαν ἐπιθυμίαι μήτε ματέρων μήτε θυγατέρων ἀπο-
 σχέσθαι. και δὴ παρωσάμεναι νόμον και πατέρα και πόλιν και τύραννον ἐκ-
 περιαγαγοῦσαι τῶς ἀγκῶνας ὡς αἰχμαλώτους, ἐπὶ τὸν ἔσχατον ὕλεθρον μετὰ
 βίας ἀγούσαι κατέστασαν. τὰς δὲ πλεονεξίας ἐκπεφύκанти ἀρπαγαὶ τε και 15
 V8 πατροκτονίαι, ἱεροσυλίαι, φαρμακεῖαι και ὅσα τούτων ἀδελφά. δεῖ ὧν τό γε
 πρῶτον τὰς ὕλας, ταῖς ἐνδικοιτᾶται τὰ πάθη, πυρὶ και σιδήρῳ και πάσαις
 μηχαναῖς ἐκκαθάραντα και ῥυσάμενον τὸν λογισμὸν ἐλεύθερον τῶν τοιούτων
 παθέων τὸ τήνικαῦτα φυτεύοντά τι χρηστὸν αὐτῷ παραδίδομεν. ἄπερ ἔμαθες
 μὲν, Ἴππαρχε, μετὰ σπουδῆς, οὐκ ἐτήρησας δ', ὧ γενναῖε, γευσάμενος Σικε- 20
 λικῆς πολυτελείας, ἄς οὐ χρῆν τυ γενέσθαι δεύτερον. λέγοντι δὲ πολλοὶ σε και
 δαμοσίᾳ φιλοσοφεῖν, ὅπερ ἀπηξίωσε Πυθαγόρας. ὅς γε Δαμοῖ τᾶ αὐτοῦ
 θυγατρὶ τὰ ὑπομνήματα παρακαταθέμενος ἐπέσκαψε μηδενὶ τῶν ἐκτὸς τῆς
 οἰκίας παραδιδόμεν. ἃ δὲ δυναμένα πολλῶν χρημάτων ἀποδόσθαι τῶς λόγως
 U7 οὐκ ἐβουλήθη, πενίαν δὲ και τὰς τῷ πατρὸς ἐπισκαψίας ἐνόμιζε χρυσοῦ τιμιω- 25
 τέρας ἔμμεν, και ταῦτα γυνή. φαντὶ δ' ὡς τὰν αὐτὰν ἐπιστολὰν ἀπέστειλε και
 Δαμῶ θνάσκουσα Βιταλία τῇ ἑαυτῆς θυγατρὶ. ἄμμες δὲ ἄνδρες ἔόντες οὐ
 γνησίως αὐτῷ ποτιφερόμεθα, ἀλλὰ παραβάται τῶν ὁμολογιῶν γιγνόμεθα.
 εἰ μὲν ὧν μεταβάλλοιο, χαρήσομαι, εἰ δὲ μή, τέθνακᾶς μοι.»
 * B5 Τοῦτο τὸ ἔθος και μέχρι Πλάτωνος αὐτοῦ κατῆλθε διὰ πάντων τῶν 30
 αἰρεσιωτῶν και ἐς αὐτὸν κατιὸν ὑπ' αὐτοῦ τε ὁμοίως τετήρηται. οὔτε γὰρ
 αὐτὸς ἀπὸ βιβλίων ἐδίδασκεν, ἀλλ' ἀπὸ φωνῆς μόνον, οὔτε βίβλους τῶν γε
 τοιούτων κατέλιπεν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν, εἴ τι και γέγραφεν, οὐχ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ
 Σωκράτους εἶναι φησίν. εἶτα και ὧν γέγραφε, τὰ γε θεῖα και περὶ θείων
 οὔτω συνεπτυγμένως και ἀμυδρῶς ἐξέθετο, ὡς μὴ ῥαδίως τοὺς ἀκούοντας 35
 συνιέναι. ἀκούσωμεν δὲ αὐτοῦ ἐκείνου ταῦτα λέγοντος. ἐν μὲν γὰρ τῇ πρὸς
 Διονύσιον ἐπιστολῇ περὶ τῆς τοῦ πρώτου φύσεως μαθεῖν δεόμενον· »φραστέον
 δὴ σοι, φησί, δι' αἰνιγμῶν, ἐν' ἂν τι ἡ δέλτος ἢ πόντου ἢ γῆς ἐν πτυχαῖς πάθη,
 ὁ ἀναγνοὺς μὴ γνῶ. ὦδε γὰρ ἔχει. περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντα ἐστὶ και

21 τυ] τί U B V | 26 και ταῦτα γυνή B V] U^x add. in marg. | 31 ὑπ' αὐτοῦ τε] M add. και

suos, dum perturbatis atque impuris moribus intemerata philosophiae praecepta commiscent. Ut enim si quis in praealtum puteum caeno plenum aquam purum atque nitentem effuderit, nihil aliud quam caenum perturbat et aquam amittit. Ita iis accidit, qui hoc modo docent atque docentur.

5 Crebri enim ac densi vepres et silvae frequentes pectus et praecordia eorum, qui non rite initiati sunt, occupant omnemque animi cultum, omnem mansuetudinem, omnem rationem obumbrant atque impediunt. Subeunt hanc silvam permultae ac variae beluae vitiorum, quae depopulantur, arcent, propulsant, nullo modo sinunt in lucem prodire rationem. Quarum beluarum

10 duae matres sunt: incontinentia atque cupiditas. Hae partu fecundissimae sunt. Incontinentia enim filias parit, illicitas nuptias, ebrietates, stupra, voluptates contra naturam, vehementes ac rapidos impetus ad mortem usque atque excidium hominem agitantes. Iam enim libidine quidam usque adeo inflammati fuerunt, ut ne a parentibus quidem aut pignoribus ab-

15 stinuerint. Quos eadem, quae contra leges, patriam, parentes, tyrannos impulerat libido, captivos revinctis post terga manibus ad postrema supplicia interitumque pertraxit. Cupiditatis autem filiae sunt rapinae, parricidia, sacrilegia, veneficia et reliqua eius generis. Quam ob rem silvam ipsam, in qua huiusmodi affectus instar beluarum latitant, ferro ignique et

20 omni machinarum genere excidere ac devastare primum oportet. Cumque huiusmodi cultu rationem ab eius affectibus liberatam intellexerimus, tunc serere optimam aliquam frugem debemus et optimos atque uberrimos fructus inde proventuros sperare. Haec tu quidem, Hipparche, non parvo studio ac labore didiceras, sed parum, bone vir, servasti, postquam Siculam

25 istam luxuriam coepisti degustare, cuius gratia nihil est, quod postponere debuisses. Multi etiam te publice philosophari nobis retulerunt, quod Pythagoras vetuit, qui dum moriens commentariolos suos Damae filiae commendasset, ne cui extra familiam suam traderet, testamento reliquit. Haec autem licet praegrandi pecunia vendere illos poterat, noluit pauper-

30 tatemque et voluntatem patris, quamvis mulier, omni auro pretiosiores existimavit. Ferunt hoc idem Damam quoque postea morientem Vitaliae filiae suae mandasse. Nos autem virilis sanguis parum officiosi in praecceptorem sumus et, quae promisimus, sponte deserimus. Si igitur te emendaveris, gratum habebimus, sin minus instar mortui apud nos eris. Vale.»

35 Hic idem mos usque ad Platonis tempora servatus est per omnes eius sectae successores. Plato quoque hoc ipsum semper diligentissime custodivit. Neque enim libris, sed voce docuit nec de iis, quae docuerat, libros reliquit. Si quid scripsit, Socratis esse, non suum fatetur. Ita praeterea de divinis rebus breviter, implicite atque obscure praecepta tra-

40 didit, ut non facile a legentibus possit intelligi. Quod ipse quoque testatur in epistola, quam de natura primi entis ad Dionysium scripsit: »Scribendum est, inquit, per ambages atque aenigmata, ut si forte mari vel terra iactari librum contigerit, qui legerit, non intelligat. Res ita se

- V 8^v ἐκείνου ἕνεκα πάντα, καὶ ἐκεῖνο αἴτιον ἀπάντων τῶν καλῶν. δεύτερον δὲ περὶ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα.» καὶ μετὰ τινὰ ἀσαφέστερόν πως εἰρη-
 U 7^v μένα προτρέπει Διονύσιον τῆς ἀκριβεστέρας τούτων εἰδήσεως ὀρεγόμενον Ἄρχε-
 δημον ὡς αὐτὸν πέμψαι, ὃν καλῶς φησὶν ἐποίησε νῦν πέμψας. καὶ αὖθις οὖν
 καὶ δις καὶ τρίς αὐτὸν πέμψαι διακελεύεται ἀπαγγελοῦντα ἑαυτῷ μὲν τὰς ἀπο- 6
 ρίας Διονυσίου, ἐκείνῳ δὲ τὰς ἑαυτοῦ ἐξηγήσεις καὶ σαφηνείας. καὶ εἰ οὕτως
 ποιεῖτε, φησὶν, «οὐ μήποτε τῆς ἐμπορίας ταύτης οὔτε σὺ στείλῃς οὔτ' Ἄρχε-
 δημος ἐμπορεύσεται καλλίῳ καὶ θεοφιλεστέραν», σαφῶς ἀποφαινόμενος γράμ-
 μασι μὲν τὰ τοιαῦτα παρακαταθέσθαι μὴ ἐθέλειν, δι' Ἄρχεδήμου δὲ ἂν αὐτῷ
 πάντων κοινωνήσῃν, καὶ τοῦτο δέ, εἰ καὶ αὐτὸς αὐτὰ ἄρρητα τοῖς ἀπαιδευ- 10
 τοῖς φυλάξει. καὶ γὰρ αὐτὸν ἀσφαλίζεται λέγων· «εὐλαβοῦ μέντοι, μήποτε
 ἐκπέση ταῦτα εἰς ἀνθρώπους ἀπαιδευτούς.» καὶ αὖ· «εὐλαβοῦ, μήποτε σοὶ
 μεταμελήσῃ τῶν νῦν ἀναξίως ἐκπεσόντων. μεγίστη δὲ φυλακὴ τὸ μὴ γράφειν,
 ἀλλ' ἐκμανθάνειν, οὐ γὰρ ἔστι τὰ γραφέντα μὴ ἐκπεσεῖν. διὰ ταῦτα οὐδὲν
 πώποτε ἐγὼ περὶ τούτων γέγραφα, οὐδ' ἔστι σύγγραμμα Πλάτωνος οὐδὲν 15
 οὐδ' ἔστι· τὰ δὲ νῦν λεγόμενα Σωκράτους ἔστι καλοῦ καὶ νέου γεγονότος.»
 U 8 ἔπειτα, ὡς μεταμελήσαν αὐτῷ ὅτι καὶ αἰνιγματωδῶς τι περὶ τούτων ἔγραψε·
 «τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, φησί, νῦν πρῶτον πολλάκις ἀναγνοῦς κατάκαυσον»,
 B 5^v εἰ καὶ τοῦτο μόνον Διονύσιος καλῶς ποιήσας οὐκ ἐπέισθη Πλάτωνι.
 5 Ἐν δὲ τῇ πρὸς τοὺς Δίωνος οἰκείους τε καὶ ἑταίρους κατὰ τε αὐτοῦ 20
 Διονυσίου κατὰ τε ἄλλων τινῶν γεγραφότων περὶ τῶν τοιούτων δυσχεραίνων·
 «τοσοῦτόν γε μὴν περὶ πάντων ἔχω φράζειν, φησί, τῶν γεγραφότων καὶ
 γραψόντων, ὅσοι φασὶν εἰδέναί με περὶ ὧν ἐγὼ σπουδάζω, εἴτ' ἐμοῦ ἀκηκοότες
 εἴτε ἄλλων εἴθ' ὡς εὐρόντες αὐτοί, τούτους οὐκ' ἔστι κατὰ γε τὴν ἐμὴν δόξαν
 περὶ τοῦ πράγματος ἐπαλεῖν οὐδέν. οὐκ οὐκ ἐμὸν γε περὶ αὐτῶν ἔστι σύγγραμμα 25
 V 9 οὐδὲ μήποτε γένηται. ῥητὸν γὰρ οὐδαμῶς ἔστιν ὡς ἄλλα μαθήματα.» καὶ
 τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ γράφειν οὔτε ἀμαθίαν οὔτε φθόνον εἶναι διδάσκων· «καίτοι
 τοσόν γε οἶδα, φησὶν, ὅτι γραφέντα ἢ λεχθέντα ὑπ' ἐμοῦ βέλτιστ' ἂν λεχθεῖν·
 καὶ μὴν ὅτι γεγραμμένα κακῶς οὐχ ἤκιστ' ἂν ἐμὲ λυποῖ. εἰ δὲ μοι ἐφαίνετο
 γραπτέα θ' ἱκανῶς εἶναι πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ ῥητά, τί τούτου κάλλιον 30
 ἐπέπρακτ' ἂν ἡμῖν ἐν τῷ βίῳ ἢ τοῖς τε ἀνθρώποις μέγα ὄφελος γράψαι καὶ
 U 8^v τὴν φύσιν εἰς φῶς τοῖς πᾶσι προαγαγεῖν; ἀλλ' οὔτε ἀνθρώποις ἡγοῦμαι τὴν
 ἐπιχείρησιν περὶ αὐτῶν λεγομένην ἀγαθόν, εἰ μὴ τισὶν ὀλίγοις, ὅπόσοι δυνατοὶ
 ἀνευρεῖν αὐτοὶ διὰ σμικρᾶς ἐνδείξεως· τῶν τε δὴ ἄλλων τοὺς μὲν κατα-
 φρονήσεως οὐκ ὀρθῆς ἐμπλήσειεν ἂν οὐδαμῆ ἐμμελῶς, τοὺς δὲ ὑψηλῆς καὶ 35
 χαύνης ἐλπίδος, ὡς σεμν' ἄττα μεμαθηκότας.» καὶ αὖ· «εἴτ' οὖν Διονύσιος
 ἔγραψέ τι, φησί, τῶν περὶ φύσεως ἄκρων καὶ πρώτων εἴτε τις ἐλάττων εἴτε
 μείζων, ὡς οὐδὲν ἀκηχοῦς οὐδὲ μεμαθηκῶς ἦν ὑγιὲς ὧν ἔγραψε κατὰ τὸν

4 νῦν U B V] γῆν M | 8/9 γράμμασι V] B^v corr. ex γράμματι U γράμματι |
 28 γραψάντων M | 28 τοσόν δὲ M

7 Plat. Ep. II. 313 e. | 11 Plat. Ep. II. 314 a. | 12 Plat. Ep. II. 314 b c. | 18 Plat.
 Ep. II. 314 c. | 22 Plat. Ep. VII. 341 b c. | 27 Plat. Ep. VII. 341 d. | 36 Plat. Ep. VII. 344 d e.

habet. Circa omnium regem cuncta sunt et illius gratia omnia, illudque est causa bonorum omnium. Secundum vero circa secunda, et tertium circa tertia.« Post haec et alia pari obscuritate ab eo scripta hortatur Dionysium, ut si quid certius cupit intelligere, Archedemum ad se mittat, quem et missum iam laudat et, ut rursus mittat, semel, bis, tertio suadere conatur, nuntiaturum videlicet sibi dubia Dionysii et expositiones suas illi renuntiaturum. »Quod si ita feceritis, inquit, nullam negotiationem aut tu inire aut administrare Archedemus poterit vel meliorem vel deo gratiorem.« Quibus verbis manifesta negat velle se huiusmodi sententias litteris tradere, et per Archedemum omnia se illi significaturum pollicetur. Quod tamen ita se facturum dicit, si haec ille quoque ab eruditorum communicatione intemerata servaverit. »Sed cave, inquit, ne haec ad homines veniant ineruditos.« Et rursus: »Cave, ne te aliquando paeniteat eorum, quae in praesentia minus digne deciderint. Tutum vero imprimis est nihil scribere, sed discere. Nam quae scribuntur, fieri non potest, quin decendant. Ea ratione nihil ego de iis scripsi unquam, nec est Platonis opus aliquod perscriptum nec erit. Nam quae circumferuntur Socratis sunt omnia, quem virum etiam iuvenem virtute ac sapientia claruisse compertum est.« Mox autem, quasi eum paeniteret aliquid de iis etiam per aenigma scripsisse, addit: »Hanc epistolam cum primum perlegeris, ures.« Sed hoc solum recte a tyranno factum dici potest, quod Platoni non obtemperavit.

Post haec in epistula, quam ad propinquos Dionis ac familiares scribit, molestissime videtur ferre, quod Dionysius et quidam alii de huiusmodi rebus scripserint. Ita enim inquit: »Sed de iis omnibus, qui vel scripserunt vel scripturi sunt, quos audio asseverantes ea se scire, quibus nos studemus, ita affirmo, sive me sive alios audierint sive per se invenerint, nihil de iis intelligere posse. Neque vero opus meum de iis rebus ullum est neque erit. Nam scribi de iis ut de aliis disciplinis non potest.« Ceterum ut causam, propter quam nihil scripsisset, non inscitiam neque invidiam fuisse declararet, addit: »Atqui hoc quidem scio, quod haec, si a me vel scriberentur vel dicerentur, promi optime possent et male tradita non mediocriter me offenderent. Si vero vel voce vel scriptis proferenda in vulgum mihi viderentur, quid praeclarius a nobis in vita agi posset, quam et maxime prodesse hominibus et naturam in lucem proferre? Sed nihil profuturum hunc nostrum conatum hominibus reor, nisi admodum paucis, qui exigua significatione possent suo ipsi ingenio plura invenire. Apud reliquos vero cum nefarium pareret contemptum, tum vanam spem rerum altiorum quasi graviora quaedam essent consecuti.« Et paulo post: »Sive igitur Dionysius sive quis alius Dionysio aut maior aut minor de summis primisque rebus naturae aliquid scripsit, is mea sententia nihil de iis, quae scripsit vel audiverat recte vel didicerat. Nam si secus esset, pariter ut ego res illas coleret et veneraretur, nusquam inepte indecenter-

ἐμὸν λόγον. ὁμοίως γὰρ ἂν αὐτὰ ἐσέβετο ἐμοί, καὶ οὐκ ἂν αὐτὰ ἐτόλμησεν εἰς ἀναρμοστίαν καὶ ἀπρέπειαν ἐκβάλλειν. οὔτε γὰρ ὑπομνημάτων χάριν αὐτὰ ἔγραψεν· οὐδὲν γὰρ δεινὸν μὴ τις αὐτῶν ἐπιλάθῃται, ἐὰν ἄπαξ τῇ ψυχῇ περιλάβῃ· πάντων γὰρ ἐν βραχυτάτοις κεῖται. φιλοτιμίας δὲ αἰσχυρᾶς εἶπερ ἔνεκα, εἶθ' ὡς αὐτοῦ τιθέμενος εἶθ' ὡς παιδείας δὴ μέτοχος ὢν, ἥς οὐκ ἄξιος ἦν, ἀγαπῶν δόξαν τὴν τῆς μετοχῆς γενομένην.» τούτοις δὴ σαφῶς τε καὶ διὰ βραχέων δείκνυται ἀπὸ τε αὐτοῦ Πυθαγόρου καὶ τῶν Πυθαγορείων, ἀπὸ τε Πλάτωνος τοῦ μεγάλου, ὡς οὔτε γραπτέον αὐτοῖς ἐδόκει καὶ
 B 6 τοῖς πολλοῖς ἐκδοτέον τά γε τοιαῦτα.

ⓐ Οἶόν τι ἐν τοῖς Γαίου Ἰουλείου Καίσαρος ὑπομνήμασιν ἀνέγνωμεν. τοὺς 10 δρυάδας φησὶ ἐκεῖνος — Γαλάται δ' ἦσαν τὸ γένος —· »πολέμων εἰώθεσαν ἀφίστασθαι, μὴτε φόρου ὑποτελεῖς ὡς τὸ λοιπὸν ἔθνος εἶναι, μὴτε στρατήμα σχολάζειν, πᾶσάν τε ὅλως ἀπὸ πάντων ἄγειν ἐλευθερίαν.« τούτοις τε καὶ τοιοῦτοις ἄθλοισι προτρεπομένους, ἔτι τε αὐθορμήτους, πολλοὺς αὐτῶν περὶ παιδείαν τὴν περὶ λόγων διατρίβειν, ὑπὸ πατέρων τε καὶ ἄλλως προσηκόντων 15 πεμπομένους. πολυστοίχους λέγονται ἐκμανθάνειν βιβλίους. τοὺς πλείους τε αὐτῶν περὶ εἰκοσιν ἐνιαυτοὺς περιμένειν διδασκομένους. ἀθέμιτόν τε εἶναι νομίζουσιν ἐν γράμμασι μεταθέσθαι, ἅπερ ἐκμανθάνουσιν, καίτοι κἂν τοῖς δημοσίοις κἂν τοῖς ἰδιωτικοῖς αὐτῶν συμβολαίοις Ἑλληνικοῖς χρώμενοι γράμμασι. τοῦτό μοι δοκοῦσι τὸ ἔθος δυοῖν ἔνεκα τιμᾶσθαι παρ' αὐτοῖς, πρώτου 20 μὲν τοῦ μὴ βούλεσθαι τὴν παιδείαν καὶ τοῖς τοῦ ὄχλου κοινήν εἶναι, δευτέρου δὲ τοῦ μὴ τοὺς διδασκομένους θαρροῦντας τοῖς γράμμασιν μνήμης ἀμελεῖν, ὃ πολλοῖς συμβαίνειν εἰώθεν τῇ εἰς τὰ γράμματα ἐλπίδι καὶ τοῦ ἐκμανθάνειν ἅπερ ἂν ὑπὸ διδασκάλου διδασχθεῖσα καὶ τοῦ τὴν μνήμην ἀσκεῖν ὀλιγωροῦσιν.» οὕτως οὐ Πυθαγορείων γνώμη μόνον καὶ Πλάτωνος, ἀλλὰ καὶ 25 αὐτῶν τῶν δρυάδων, οὓς σοφία καὶ λόγοις διαπρέποντας γεγονέναι ἢ ἱστορία διδάσκει, τὰ θειότερα τῶν πραγμάτων μὴ θεμιτόν εἶναι ἐν γράμμασι καταθέσθαι, μηδὲ δεῖν εἰς τὸν πολὺν ὄχλον ἐκφέρειν τὰ τῶν νοημάτων σεβασμιώ-
 U 9 τερα κἂν τῶν εἰρημένων φαίνεται διαρρήδην. διὰ ταῦτα καὶ Πλάτων οὐδὲν τε τῶν γε τοιούτων συγγέγραφε. καὶ ἡ αἰτία τοῦ περὶ μὲν τῶν πρώτων 80 τε καὶ ἀνωτάτω ἢ βραχέ' ἄττ' αὐτὸν καὶ δι' αἰνιγμῶν ἢ μηδ' ὅλως συγγεγραφέναι τὸ σέβας καὶ τὸ μὴ ἐξεῖναι τοῖς πολλοῖς εἶναι κοινά. περὶ δὲ γε τῶν ἄλλων, εἰ καὶ μὴ κατὰ παιδαγωγούς τινας κανόνας καὶ μέθοδον τέχνης ἐκθέμενος, πῶς μὲν δημηγορητέον, πῶς δὲ διεικτέον ἢ τι τοιοῦτον ποιητέον παραδιδόη, τοῖς ὀλίγοις δὴ τούτοις ὅμως αὐτοῦ διαλόγοις, οὓς συγγεγραμ- 85 μένους κατέλιπεν πλήρεις καὶ πάσης μεθόδου σοφίας καὶ τέχνης ὄντας, ἱκανῶς τε παραδίδωσι τοῖς συνιέναι δυναμένοις ἃ δεόν εἰδέναί. καὶ οὐδὲν ἤττον τὴν σιώπην κατέλιπε, εἰδὼς τὸ μέγιστην φυλακὴν αὐτῶν εἶναι οὐ τὸ γρά-
 V 9 φειν, ἀλλὰ τὸ ἐκμανθάνειν καὶ τὰ ἀπὸ φωνῆς τῶν ἐξηγητῶν παραδιδόμενά ἐκμελετᾶν τε καὶ μνήμη κατέχειν, ὅπερ καὶ τοὺς δρυάδας βούλεσθαι μᾶλλον 40 ἀνωτέρω ἐδείξαμεν.

ⓑ Καὶ ἱκανά γε ταῦτα τοῖς μὴ βουλομένοις ἐρίζειν, πρὸς οὓς ἡμῖν ὁ λόγος οὐ γὰρ πρὸς γε τοὺς κατὰ πάντων ἀναισχυντοῦντας καὶ ῥητὰ καὶ ἄρρητα

que proferret. Non enim quasi in memoriae subsidium haec ille scripsit, si quidem non poterat oblivisci eorum, quae brevissima sunt, postquam semel didicerat, sed vel turpi ambitione id fecit, ut haec sua esse ostenderet, vel ut tamquam auditor eius disciplinae, qua dignus non erat, gloriam sibi cum ceteris sapientibus vindicaret. Iis itaque manifestum est Pythagoram atque Platonem nihil omnino scribendum censuisse nec esse res huiusmodi ante oculos multitudinis ponendas.

Simile illud etiam apud C. Iulium Caesarem legimus: »Druides, inquit, a bello abesse consueverunt neque tributa una cum reliquis pendunt. Militiae vacationem omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati praemiis et sua sponte multi in disciplinam conveniunt et a parentibus propinquisque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur. Itaque nonnulli annos viginti in disciplina permanent. Neque fas esse existimant ea litteris mandare, cum in reliquis fere rebus publicis privatisque rationibus Graecis litteris utantur. Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quod neque in vulgum disciplinam efferri velint neque eos, qui discunt, litteris confisos minus memoriae studere, quod fere plerisque accidit, ut praesidio litterarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant.« Ita non solum iudicio Pythagoreorum, sed etiam druidum, quos doctrina et moribus antiquitas coluit, disciplinam maximarum rerum litteris tradi non licebat, ne summa opinionum decreta in vulgum propagarentur. Plato igitur nihil de primis supremisque rebus aut quam paucissima et ea perobscure hac causa scripsit, quod rem tantam multitudini communem facere non liceret, longeque sanctius esset haec toto animo colere et venerari. Nam de ceteris quidem rebus, etsi more paedagogorum certas regulas non tradiderit, quo pacto scilicet vel orandum sit vel disputandum vel huiusmodi aliquid agendum, in dialogis tamen, quos summo artificio singularique doctrina conscripsit, plurima atque utilissima omnium fere bonarum artium ac disciplinarum praecepta inseruit, quamquam haec quoque tutius memoriae mandari quam litteris possunt, praestatque si praeceptoris ore percepta assidua meditatione animo revolvantur, quod druidibus placitum esse paulo ante memoravimus.

Sed de iis satis dictum esse arbitror apud eos, qui inveniendae veritatis, non contentionis cupidi sunt. Nam apud eos, qui temere atque impudenter vero adversantur et, quae dicta et non dicta sunt, referunt, nulla nobis disputatio est, nec ad exteriorem sermonem loquimur, qui auctore

2 ἀναρμοστίαν καὶ ἀπρέπειαν *correxī sec. editiones*, εὐαρμοστίαν καὶ εὐπρέπειαν U, *item B, in quo B² ἀν et ἐκ suprascripsit* | B αὐτῶν] αὐτὸ Burnet | 10/80 Οἶόν τι — συγγέγραφε U^x V² *add. in marg.* *Versio latina in textu, quo loco U B V Πλάτων τε διὰ ταῦτα οὐδὲν συγγέγραφε* | 81 δι' ἀνιγμῶν U^x *in marg.* B V *in textu* | 82 γε M *om.* | 88/88 εἰ καὶ μὴ — εἰδώς, U^x V² *add. in marg.*, B M Z *om.* *Versio latina in textu.* | 40/41 ὅπερ — ἐδέξαμεν U^x V² *add. in marg.*, B M Z *om.* *Versio latina in textu.*

11 Caes. De bello Gall. VI. 14.

λέγοντας οὐδὲ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἡμῖν ὁ λόγος, ὅς πρὸς πάντα κατ' Ἀριστοτέλην ἐνίστασθαι δύναιτ' ἄν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω τε λόγον καὶ τοὺς εὐγνώμονας ἀκροατὰς τὸν λόγον ποιούμεθα. οἷς καὶ ταῦτα ἀρκεῖ, οὐδὲ πολλαπλασίῳν τοῖς γ' ἐριστικοῖς ἀρκεσόντων ἄν. ἐν ἑαυτῷ γὰρ ἕκαστος ἡμῶν πειρᾶται ἐκάστοτε, ὅσῳ τὸ ἐν μνήμῃ τὰ δόγματα παρακατατιθέναι καὶ τὰς ἐπιστήμας τοῦ ἐν βίβλοις αὐτὰ ἔχειν διαφέρει, καὶ ὅσῳ ἀμεινον ἄν ᾖ, εἰ ἐκ διαδοχῆς παῖδες παρὰ πατέρων ἢ φαιτηταὶ παρὰ καθηγεμόνων ταῦτα ἀπὸ φωνῆς διαδεχόμενοι ἐτηροῦμεν, καὶ ὡς διὰ τὰς κατὰ καιροῦς τύχας τε καὶ φθορὰς τῶν διδασκόντων ἄν χρησιμὸν τε καὶ ἀναγκαῖον γέγονε καὶ τὸ συγγράφειν, ὑπομνήματα σοφίας ἡμῖν τῶν συγγραμμάτων ἐνίοτε παρεχομένων. 10 δι' αὐτὰ καὶ μεγίστας μὲν Ἀριστοτέλει, καὶ εἴτινες πρὸ ἐκείνου ἢ μετ' ἐκείνου — γεγόνασι δὲ πολλοί, τέχνας ἡμῖν καὶ ἐπιστήμας τὰς γε φυσικὰς ἐν γράμμασι παραδεδώκασι — χάριτας ὁμολογητέον. τῶν μέντοι μὴ παραδόντων οὐχ ὡς ἀμαθῶν καταγνωστέον, οὐδὲ τοῦτο δεῖγμα τῆς ἐκείνων ἀμαθίας ποιητέον. πολλοῦ γε καὶ δεῖ. οὐ γὰρ ἄν φθάνοιμεν τούτῳ τῷ λόγῳ 15 μυρίων σοφῶν τε καὶ ἐπιστημόνων ἀνδρῶν ἐσμὸν τοῦ τῆς φιλοσοφίας χοροῦ ἐξαλείφοντες. ἀλλὰ τὴν τ' ἐπὶ τῶν θείων ὀφειλομένην σιγὴν καὶ τὸ σέβας, τὸ τ' ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν πρῶτα μὲν μείζονα ἐκ τῆς ἀπὸ στόματος ὀμιλίας τοῖς ἱκανῶς ἤδη λόγων ἐπαύουσι γίνεσθαι ὠφέλειαν, ἔπειτα δὲ μηδὲ προθέσθαι ἐνίους, καίτοι δυναμένους τε καὶ εἰδότας, ἐπιστήμας ἐν γράμμασι 20 παραδοῦναι τοῦ μὴ συγγεγραφέναι αἰτίας ἱκανὰς ἠγησάμενοι, σεβώμεθα μὲν ἑκατέρους, μεγάλας δὲ τοῖς εὐεργέταις ὁμολογῶμεν χάριτας· τοῦτο γὰρ καὶ θεμιτὸν καὶ εὐλογον εἶναι.

¶ Ἐρώμεθα γὰρ δὴ τὸν πικρῶς οὕτως Πλάτωνι λοιδορούμενον, ὅτι μὴ συγγέγραφε περὶ ἐπιστημῶν, πότερον τὸν Ταρσέα Ἐρμογένην ἀριστα τέχνην 25 ῥητορικὴν παραδόντα, ἢ οὐκ' εἴποιμι μὲν ἄν Δημοσθένην — ἐκεῖνος γὰρ εἰ καὶ μὴ περὶ τέχνης αὐτῆς μηδὲν, πολλὰ δ' ὅμως ἔγραψε κατ' ἐκείνην — ἀλλ' Ὑπερείδην, οὐ οὐδὲν οὐ περὶ τέχνης, οὐ κατὰ τέχνην ὅλως μέχρι γε ἡμῶν κατῆλθε, ῥητορικώτερον οἶεται. εἰ μὲν οὖν Ἐρμογένην προτίθησιν, ὥρα αὐτῷ καὶ Δημοσθένους αὐτὸν προτιθέναι· Ὑπερείδην γὰρ φασιν οἱ τὰ 30 περὶ τῶν δέκα ῥητόρων γράφοντες οὕτως ἀριστον ἐν ταῖς τῶν λόγων ἐργασίαις γενέσθαι, ὡς τισὶ μὲν ἀμφισβήτησιν πάρασχεῖν, πότερον ὁ Δημοσθένης κατὰ τοὺς λόγους ἐκείνου προέχει ἢ Δημοσθένους ὁ Ὑπερείδης. τισὶ δὲ καὶ τὴν νικῶσαν ἔδοξε θεῖναι ψῆφον Ὑπερείδην. »πάντων τε γὰρ κατὰ τὴν δημηγορίαν διενεγκεῖν λέγεται, τέτακται δὲ ὑπ' ἐνίων πρὸ Δημοσθένους«, αὐτοῖς 35 ῥήμασι Πλούταρχος ἱστορεῖ. ὥστε εἰ ῥητορικώτερος Ἐρμογένης τοῦ Ὑπερείδου, καὶ Δημοσθένους αὐτοῦ ῥητορικώτερος ἔσται. ἀλλὰ τοῦτο οὐδ' Ἐρμογένης ἄν αὐτὸς διδόμενον δέξαιτο, ἀλλὰ μέγα βοήσειεν ἄν καὶ εὐφημεῖτε, ὧ ἄνθρωποι, ἔρεϊ. μέγα μὲν οὖν ἐμοὶ καὶ εὐτυχίας τὸ ἔσχατον καὶ ἄλλῳ

U 10^v παντί, εἰ καὶ ἱκανοὶ τῶν ἐκείνου λόγων δοκιμασται γενοίμεθα καὶ αὐτοῦ 40 Ὑπερείδου καὶ Αἰσχίνου καὶ Ἀνδοκίδου καὶ Λυκούργου καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων ῥητόρων, εἰ καὶ περὶ μὲν τῆς τέχνης οὐδὲν, κατὰ δὲ τέχνην ἢ οὐδὲν ἢ ὀλίγα, καὶ οὐδὲ ταῦτα μέχρις ἡμῶν κατελθόντα καταλελοίπασι γεγραμμένα.

Aristotele obiicere adversus omnia potest, sed ad interiorē et apud aequos iudices. Siquidem facile in se quisque experiri potest, quam praestet, quae vel ab aliis discimus vel ipsi meditamur, memoriae quam litteris mandare, et quanto utilius sit haec filios a parentibus et discipulos a magistris quasi
 5 per successionem percipere et animo custodire, quam si libris servarentur. Hos enim et urbium depopulationes et ruinae et incendia et alii paene infiniti casus delere facilius possunt quam hominum memoriā abolere. Sed esto utile, ac necessarium sit ea, quae aut per nos invenimus aut ab aliis accepimus, litteris mandare. Certe Aristoteli et iis, qui ante eum
 10 fuerunt, quique futuri sunt, optimarum artium praeceptoribus gratiae sunt habendae. Non tamen, qui haec non tradiderunt, tamquam rudes et ignari contemni debent ac pro nihilo haberi. Neque enim sufficiens testimonium est inscitiae illorum, quod nihil scripserint, quippe hoc modo complures doctissimi atque eruditissimi viri quasi de suo statu pulsī pro ineruditis
 15 atque indoctis haberentur. Causam autem, propter quam non scripserint, hanc esse credamus, partim quod silentium venerationemque exhibendam censebant rebus divinis et ne ceteris quidem disciplinis minorem percipi utilitatem existimabant, si memoriae quam si litteris commendarentur, partim quod parum curiosi in scribendo fuerunt, quod tamen praestari
 20 a Platone facillime potuisset. Gratias vero agamus utrisque, sed his maiores, a quibus beneficia sumus maiora consecuti; hoc enim et pietas et ratio exigit.

Ceterum adversarium, qui ita turpiter impetendum esse Platonem existimavit, quod disciplinarum praecepta non conscripsisset, interrogemus,
 25 an Hermogenes Tarsensis, qui praecepta artis rhetoricae perfectissime tradidit, Demosthene eloquentior et in dicendi facultate doctior fuerit, vel ut Demosthenem praeteream, qui quamvis de arte nihil scripserit, multas tamen orationes artificiosissime scriptas reliquit, an Hyperidem superaverit, a quo nihil vel de arte vel ex arte scriptum habemus. Quippe Hyperidem
 80 usque adeo in dicendo excelluisse dicunt, qui de decem oratoribus scripsere, ut plerique visi sint dubitare, an Demosthenes Hyperide fuerit in orando praestantior, nonnulli etiam Demostheni Hyperidem sine controversia praeposuerint. Et Plutarchus auctor est hunc omnes in concionando excelluisse, nonnullorum etiam sententia Demosthenem superasse. Propter quod
 85 si Hermogenes Hyperide praestantior foret, Demostheni quoque procul dubio anteponeretur. At hoc ne ipse quidem Hermogenes, si ei concederetur, acciperet, sed quanta posset voce, clamaret: Dic meliora. Magna certe res esset et summa felicitas vel mihi vel cuivis alteri, si viri illius

9 διδαξόντων U B V διδαξάντων M | 19 τοῖς ἰκανῶς — ἐπαύουσι U^x in marg. B V M Z in textu | 27 περὶ τέχνης B V περὶ τῆς τέχνης U

84 Pseudo-Plut. Vitae X oratorum (ed. Westermann, Vitarum scriptores graeci minores) p. 314.

- οὐ τοῦτο γὰρ τοῦ εἶδέναι ὄρος, οὐ τοῦτο μόνον δεῖγμα σοφίας, ἀλλ' ἔστι καὶ σιωπῶντα σοφώτατον εἶναι καὶ πολλὰ ληροῦντα ἀνοητότατον εἶναι. ἢ τί οἶει
- V 10^v τοὺς πολλὰ νῦν γράφοντας φύρδην τε καὶ ἀκαίρως πάντα συνείροντας τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ σοφωτάτων ἀνδρῶν, ὧν οὐδὲν μένει παρ' ἡμῖν σύγγραμμα, τούτῳ αὐτῷ σοφωτέρους εἶναι; πολλὰ μὲν τ' ἂν ἄξιον ἦν ἡ τόλμη 6 καὶ τὸ θράσος καὶ τὸ περὶ πάντα ἀναισχυντεῖν· οὐκ' ἔστι τοῦτο, οὐκ' ἔστιν.
- B 7 οὐτ' ἐγὼ διὰ τοῦτο Ὑπερείδου καὶ Δημοσθένους δεινότερος ῥήτωρ, ἀπειὴ τὸ βλάσφημον, οὔτε Πλάτωνι ἀμαθίαν ἐγκλητέον, ὅτι μὴ ἐν γράμμασι τὰς ἐπιστήμας παρέδωκεν. ἀμαθοῦς γὰρ ἂν εἴη τῷ ὄντι καὶ μοχθηροῦ ἀνδρὸς ἡ περὶ τε αὐτοῦ περὶ τε τῶν ἄλλων προγόνων καὶ πατέρων ἡμῖν πάσης σοφίας γεγεννη- 10 μένων ἐκ διαδοχῆς καὶ τῆς ἀπὸ φωνῆς παραδόσεως τοιαύτη δόξα καὶ ἔννοια.
- 9 Ἔστιν ἄρα καὶ Δημοσθένης καὶ Ὑπερείδης καίτοι μηδὲν περὶ ῥητορικῆς γεγραφότες τῶν λόγους αὐτὴν παραδόντων ῥητορικώτεροι. καὶ Πλάτων μὴ περὶ ἐπιστημῶν συγγεγραφῶς τῶν συγγραφῆ παραδόντων ἢ σοφώτερος ἢ τὸ μετριώτερον μὴ ἀμαθέστερος δύναται ἂν εἶναι. εἰ δὲ καὶ Ἀριστοτέλους 15 τὰ συγγράμματα ὥσπερ νῦν ἔνια οὕτως πάντα ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀπώλετο, ἔμενε δὲ μόνον καὶ πάντα τὰ Θεοφράστου, καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς περὶ τε πάντων, περὶ ὧν καὶ ὁ καθηγητῆς, πλατύτερόν τε περὶ ἀπάντων ἐγεγράφει πολλὰ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἄξια τοῦ παντός προστιθεὶς ἔτι δὲ καὶ πάνυ τοι εὐφραδέστερον Ἀριστοτέλους συγγεγραφῶς, ὅθεν καὶ Τύρταμος καλούμενος πρότερον τὴν 20 Θεοφράστος ἔσχεν ἐπωνυμίαν διὰ τὸ θεῖον τῆς φράσεως καὶ τὸ κάλλος τὸ ἐν τοῖς λόγοις, διὰ τοῦτ' ἂν αὐτὸν προὔτίθεις Ἀριστοτέλους, κάκεινον μὲν τοῖς ἐξ ἀμαξῶν ἔβαλλες, τοῦτον δὲ ὑπερεπῆνεις; ἀλλ' οὐκ ἂν τὰ εἰκότα ἐποίεις, καίτοι τοῖς ὁμοίοις ἐπιχειρεῖν καὶ τότε κατ' Ἀριστοτέλους δυνάμενος. ποῦ γὰρ περὶ διαιρέσεως λόγων, ποῦ περὶ διαλεκτικῆς καὶ λογικῆς, 26 ποῦ περὶ τῆς τῶν ὄντων φύσεως Ἀριστοτέλης εἴρηκεν ὥσπερ Θεοφράστος, εἶπες ἂν, οὐδὲν ὁμῶς λέγων· ἐπεὶ τοι καὶ Κικέρων, ὁ τῆς Λατινικῆς φωνῆς κοινῇ ψήφῳ πάντων Ῥωμαίων πατὴρ γεγονῶς καὶ εἰς τοσοῦτο κάλλους αὐτὴν
- V 11 προενεγκῶν, εἴ τιτι τύχη, οὐ γὰρ ἂν ἦν ἀδύνατον, μὴ τὰ περὶ τέχνης ῥη- U 11^vτορικῆς συνεγράψει, οὐ διὰ τοῦτο Κυντιλιανοῦ ἦν ἂν ἤττων πολλοῖς βίβλοις 30 περὶ τῆς τέχνης συγγραψαμένου.

Κεφ. γ' "Ὅτι οὐ μόνον οἱ ἐξ Ἀκαδημίας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου τὴν τελεωτάτην ἐπιστήμην Πλάτωνι ἀπονέμουσιν.

- 3, 1 Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα τῆς ἀδίκου συκοφαντίας δείγματά τε καὶ ἱκανοὶ ἐλεγχοί. ἐγὼ δὲ καὶ τὴν τῶν ἐνδόξων τε καὶ σοφῶν πάντων κρίσιν καὶ μαρ- 35 τυρίαν κοινήν περὶ Πλάτωνος, εἴτε Ἑλλήνων εἴτε Ῥωμαίων, καὶ Ἑλλήνων B 7^v τῶν τε Ἀκαδημαϊκῶν καὶ ἀπ' αὐτοῦ Πλατωνικῶν κεκλημημένων, τῶν τε Περι-

2 οἶει U V εἴη B M | 31 συγγραψαμένου] U^x add. in marg. ἢ καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ Πλάτωνι λοιδορουμένου, ὅτι τὰ Ἑρμογένους περὶ ῥητορικῆς καὶ ἰδεῶν λόγον ἄγνωστα Λατίνοις ὄντα ἐρμηνεύσας ὡς ἴδιον σύγγραμμα Λατίνοις παρέδωκεν. οὐ γὰρ ἂν οὐδ' αὐτὸς εἰς τοσοῦτον μανίας ἐλάσειεν, ὡς τοῦτο πιστεῦσαι. καίτοι Πλάτωνος ἑαυτὸν προτιθεὶς,